Rrethanori

Rrethanorieshtëgjymtyrë e dytë e fjalisë, qëvihetnëmarrëdhënierrethanore me gjymtyrënnga e cilavaretdhelidhet me të me bashkimapo me drejtim.Lidhetmegjymtyrëteshprehura me folje, me mbiemradhe me ndajfolje. Rrethanorëtshprehen me fjalëemërtuesetëligjëratës, me forma tëpashtjelluaratëfoljes , me togfjalëshatëlirëdhe me togfjalëshatëqëndrueshëm:

*1. Ne <u>ecim</u>**ngadalë**.Ajo<u>hipi</u>**pa zhurmënë autobus**. Vajza<u>punonte</u>**nëarkën e kursimit**.**Nërrugën"Fortuzi"**nukfrynteerë.Pa duart e tij<u>tëfutura</u>**nëcadorashka**tëmëdha.**Pa e zgjatur**, tha se do tëmendohej.*

Rrethanorëtklasifikohennëbazëtëkriteritkuptimornërrethanorë*tëvendit, tëkohës,tëshkakut, tëqëllimit, tëmënyrës, tësasisë, tëkushtitdhetëlejimit.*

- **Rrethanori i vendit (KU?)**

Rrethanori i vendittregonvendin e kryerjessëveprimit, shpreh, pra, marrëdhëniehapësinore.Lidhet me foljeose me mbiemrazakonishtfoljorëdheshprehet me ndajfoljeoseshprehjendajfoljorevendi, me emër me parafjalë, me përemërdhe me togfjalësh:

a) ndajfoljeoseshprehjendajfoljore:***Ku** janëtëgjithë?Njerëzit<u>e ardhur</u>**ngalarg**duheshinsistemuar.Artanillapte**poshtë e përpjetë**.*
b)emër meose pa parafjalë: ***Maleve**binteborë. **MbiTiranë**kishterënëmjegulla e lagësht e shkurtit.*
c) përemër:*Shkollaështë e re. **Pas saj**shtrihetnjëlëndinë e gjelbër.*
ç) togfjalësh: *U ul**nëkanapenëpërballëstufës**. Dritathidhnin**mbiasfaltin e qullur**njollatëzbehta.*

- **Rrethanori i kohës (KUR?)**

Rrethanorii kohëstregonkohën e kryerjessëveprimitdhevaretngagjymtyrëtëshprehura me foljedhe me mbiemrazakonishtfoljorë. Ai shprehet me ndajfolje e shprehjendajfoljoretëkohës, me emra me ose pa parafjalë, me forma tëpashtjelluarafoljoredhe me togfjalësha:

a) ndajfoljeoseshprehjendajfoljore: *Puna<u>e filluar</u>**herët**jeprezultate. **Kohë pas kohe**<u>dëgjohej</u>kolla e tij e mbytur.*
b) emër meose pa parafjalë: ***Mbrëmjeve**bintevesë e lehtë.**Nëpranverë**motindërronkrejt.*

c) formë e pashtjelluarfoljore:***Duke shëtitur****takoishokët. U nisën***pa zbardhur***.**Me tëmbërritur***nanjoftoni.*
ç) togfjalësh: *Kalimtarëtishintepërtërrallë***atëpasdite***.*
Çdombrëmje*dilninshëtitje.ishinftohur***caditëmëparë.***

- **Rrethanori i shkakut (PSE?)**

Rrethanori i shkakuttregonshkakun e kryerjessëveprimitdhevaretngafoljeosembiemra (foljorë).<u>Ai shënonnjëfakt real.</u>Rrethanori i shkakutshprehet me:

a) ndajfolje: ***Pse****ngulnikëmbëpikërishtpërmua?* ***Pse****uvonove?*
b) meemër me parafjalëoselokucioneparafjalore, me emërasnjanësnërrjedhoretëtipit*sëbëri*dhemërrallë me emërnërrjedhore pa parafjalë: *Vajzakafshontebuzët***ngadhembja***. Ai podridhej***prejfrike.***Njëpjesë e parcelës u dëmtua***përshkëktëreshjeve.***U ngriva***sëftohti.***U lodha***sëkërkuari.***Plasa***vape.**
c) mepërcjellore: **Duke** e **kujtuar**tëprishur e gjuajtistilolapsin.
ç) metogfjalësh: *U befasua***ngaailajm** *i hidhur.Qenëzënë***përpunëtëplakut***.I erdhikeq***ngaaiqëndrim** *i mikut.*

- **Rrethanori i qëllimit(PËRSE?)**

Rrethanori i qëllimittregonqëllimin e kryerjessëveprimitdhevaretngagjymtyrëtështprehura me folje, rrallëedhe me mbiemrafoljorë. Kyrrethanorshënonnjëfakttësynuar. Ai shprehet me:
a) ndajfolje: *Po ti***përse***nukshkon ta vizitoshvetë?***Përse***do tëshkojëkaqvonëJaninëara?*
b) emër me parafjalën*për*dhemërrallë me parafjalën*në: Këtomëduhen***për herbarium.***Kishinshkuar***përngushëllim***Tëgjithë u mobilizuam***nëluftimin e malarjes.**
c) paskajore: *Kishteardhur***përtëpyetur***. Nxitoi***përtëmarrë***përgjigje.*
ç) togfjalësh: *U morënmasa***përzbatimin e ligjit***. Donte ta shfrytëzonte***përdisaqëllime***tëerrëta.*

- **Rrethanori i mënyrës   (SI?)**

Rrethanori i mënyrëstregonmënyrën e kryerjessëveprimit a tëshfaqjessëtiparit.Varetngagjymtyrëtështprehura me folje e mërrallë me mbiemrafoljorë. Ai shprehet me:

a) ndajfolje a shprehjendajfoljore: *Këtogjëraiakishtethënë***hapur***. Djersët i rridhnin***palë-palë***nëpërfytyrë e gjoks.*
b) emërnëkallëzore me parafjalët*me, pa, në*osenërrjedhore me parafjalën*sipas: Mihali u largua***me vrap.***Ec***pa frikë***nërrugëntënde.Ai kishtepunuar***nëfshehtësi***tëplotë.Seciliduhettështpërblehet***sipaspunës***.*
c) togfjalështëlirë a frazeologjik: *Vajza u përgjigj***nëmënyrëtëprerë***. Ai nuklejontetëbëhëjpuna***shkel e shko.**
ç) formën e pashtjelluartëpërcjelloresdhetëmohores: *Babaiecte***duke çaluar***. Selimitregonte***pa u ngutur***historitëvjetra.*

- **Rrethanori i sasisë (SA?)**

Rrethanori i sasisëtregonsasiosemasëtëveprimit a tëgjendjes, shkallën e njëcilësie a tënjëveprimi.Lidhetkryesisht me folje, me mbiemrafoljorëosembiemraqëtregojnëpërmasa: *i gjatë, i gjerë, i ngushtë, i lartë, i thellëetj.,* me ndajfoljedhe me togfjalëshatëformuarnganjëemër me ose pa parafjalëqëtergonnjesimatjeje: *metër, kilogram, litër, orë, vjet, leketj.* dhenjënumërorosepëremër i pacaktuar:

a) ndajfoljeoseshprehjendajfoljore: *Ai fliste***pak***dhepunonte***shumë***. Mat* ***shtatëherë***dhepri***njëherë.***
b) togfjalëshatëformuarnganjëemër me ose pa parafjalëqëtergonnjësimatjeje: *metër, kilogram, litër, orë, vjet, leketj.* dhenjënumërorosepëremër i pacaktuar: *Kanaliishterreth***500 metra** *i gjatë.Thesipeshonte***dyzetkilogramë***.***Përdisa caste** *u vendosqetësi.*
c) metogfjalëshatënatyrësfrazeologjike: *Kamtelefonur***mëshumë se dhjetëherë.***Brigjetishin***njëtëzgjaturdore***afër.*

- **Rrethanori i kushtit**

Rrethanorii kushtitshprehnjëhipotezëosekusht, ngaplotësimi i tëcilitvaretrealizimi i veprimit.Varetngagjymtyrëtështprehura me folje, rrallë me emërosembiemërfoljor.Kushtitheksohetmëtepër, kurkyrrethanorshoqërohet me pjesëzën*vetëm.* Kyrrethanorshprehet me:
a) emërtëprirëngashprehjeparafjalore*nërast, nëpamundësi:* ***Nërastrreziku,****tërhiqumi.* ***Nëpamundësitërheqjeje****, sulmoni.*
b) meemër me parafjalën*me* ose*pa:* ***Me përkushtim****, mundtëarrinigjithçka.* ***Padiell,****s'kajetë.*
c)formëtëpashtjelluarmohore a përcjellore: ***Pa mësuar****nukjepetprovimi.* <u>*Vetëm*</u>***duke njohur****mirëmorfologjinë, mund ta kuptonisintaksën.*

ç) ndajfoljet*ndryshe, përndryshe*nëfjalitë e përbëra: *Armikunpritepërballë,* ***ndryshe****mosm'ukthe.*

- **Rrethanori i lejimit**

Kyrrethanortregonnjëfakt, nëkundërshtim me tëcilinkryhetveprimi. Shprehet me njëtogfjalësh ,gjymtyrakryesore e tëcilitështënjëemër i prirëngaparafjala*me* dhefjala*gjithë:* ***Me gjithëjetën e vështirë,*** *ajo i rriti me nderfëmijët e saj. Fëmijëtlaheshinnëdet,* ***me gjithëkohën e keqe.***